

A kihívott múlt

Akárcsak a mentőt, a tűzoltóságot, rendőrséget – az irodalmat is mindig ki lehetett hívni sürgősség esetén. Munkatársai ott voltak már az Araráton, s valamivel később Trója alatt. De a tegnapelőtti aktuális furcsaságok közül sok szépen beilleszkedik mai rovatainkba is. Ezt kodifikálták aztán némelyek úgy, hogy „az irodalom kihívása”. Amin nyilván az irodalom iránti, elleni kihívást kell érteni.

Nagy baj, ha csupán egzisztenciális élmények határozzák meg – mindegy, hogy negatív vagy pozitív értelemben – az ítéloképességünket. Időnként valakik, a hűségesebbek és naivabbak, előveszik a sarokból, letörlik róluk a port, megzengetik vagy csak nyekergetik egy kicsit a régi sófárokat, kürtöket, tulnikokat, harsonákat. Melyik népét ki-ki más-más, újabb sérelmes alkalomból. Lehet, hogy egykor nem így, ilyen recsege szóltak ugyanazok a szövegek, melyeket időközben történt dolgok, események szörnyű, robbanó aktualitástöbblettel töltöttek fel. De hát mi ezt halljuk, vagy semmit. Nagy úr a feledés. Ahogy nem kóstolhatjuk soha a peronoszpóra híres pusztítása előtti borok ízét, csak a maiakét. Ám legalább valaki vigyáz ránk abban a rémület-panoptikumban, vész-mennyországban, memento-archívumban is, ha itt körül még mindig vannak elegendő befogott orrúak, bedugott fülűek, olyan, aki a szájára igyekszik vigyázni, még mindig inkább vaksi önérdekére, mint a közbecsületre. Arnyékszéken és miniszteri széken egyaránt. Pedig a dolgok üdvösen összefüggnek. A dolgok önmagukat idézik. Csak hát a múzsák ha szépségversenyen vagy divatbemutatón riszálhatják magukat, békében is szívesen befogják a szájuk.

„Olvasson klasszikusokat” – ajánlotta egykor a finoman félénk szerkesztő egy egész fiatal nemzedéknek. Azt hitte, a klasszikusoktól távol áll a hivatalból üldözendő felforgatás, a rendszerek elleni izgatás, ha azok a rendszerek se hagyják abba...

Még most is tart az intelme nyomán felgerjedt buzgalom és ámulat. „Az ember mint gyermek, előbb szavakat hall, aztán ideákat tanul, s a maga periódján keresztül menvén, végre tetre is emelkedik. Így volt ez másutt; így leszen nálunk is” – mondja Kölcsey, s ez a tisztánlátó higgadtság, mely már-már göggel túlteszi magát az afféle kicsinyeskedő mércék hatókörén, hogy optimizmus meg pesszimizmus, ez felelős szavú legjobbaink fontos jellemzője volt mindig, jó korokban, rossz korokban. Nyugodtan hozzáigazíthatók a nemzet bioritmusának mindenkori karórái, ha valaki, egy nemzedék nem figyel szívesebben, kényelemszeretettől vagy gyávaságból, szolgáléküségéből inkább az ebadórendeletekre, melyeket futó felhők bocsátanak ki, futó záporok pattogatnak, futó kormányzatok szegeznek ki, persze nem a wittenbergai kapufélfára, csak kicsit lejjebb.

Azt írja Ady, úgy 1905-ben, hogy van Romániában egy német hírlap, „afféle informáló újság, mely kihordja az európai lapokba az ifjú királyság jelesebb és európai nyilvánosság után áhító híreit. Véletlenül elég érdekes híreiskére bukkantunk a romániai lapban. A román etnográfiai társaság nagy művet akar kiadni. Megcsináltatja Magyarország román helységnevtárát. Hogy majd a jövő Nagy-Romániának ne legyen evvel is baja. Erdélynek és az egykor kapcsolt részeknek helységnevtárát. Különben pedig ennek az etnográfiai társaságnak ő felsége, Károly király a védnöke (...) Nem ijedünk meg, de mégis csak búsan kérdezzük: hát ilyen eredményeket kell megérniük a magyar nemzeti gondolat fényes páncélú vitézeinek? (...) odakünn Havaselvén, az ifjú román királyság már spiritualiter be is kebelezi a bekebelezendőket. És minden éppen akkor, mikor a nemzeti gondolat vitézei az óvatosakat árulónak dörgik le (...) Mert rémek nem háborgatnak bennünket. Halálisan nem igen tudunk megjedni. De hogy mi olyan legények vagyunk, kiknek a fejét tíz helyen szakíthatják be s még bele sem halunk: ezt talán nem olyan sürgős nekünk bebizonyítanunk.”

Szép, régi, tartós lecke, tanulságos dokumentum egy félhülyére informált világnak arról, hogy mi a lojalitás, a be nem avatkozás, és ki az irredenta, hajdan és mostanában, barátságos jellemszobában. Annyiféle adatbankot találtak és tálaltak fel mostanában. Mi lenne, ha lenne végre egy magyar... hogy is nevezzük, hogy divatosan csengjen?... Igen, kellene nagyon egy MANÉRBA. Már látom is a Flórián-ízű (banánízű, indigó- vagy nyomdafestékszamatú) reklámszövegeket: „Járjon be a Magyar Analógia és Érv Bankba. Felejtethetetlen ébredések, kiheverhetetlen józanodások! Kárpótlási jegyre is...”

Lászlóffy Aladár